

TUUSULANJÄRVEN OHJAUSRYHMÄN KOKOUS

Aika: Torstai 17.9.2015 klo 8.00 - 9.30
Paikka: Keski-Uudenmaan vesiensuojelun liikelaitoskuntayhtymä
Kultasepänkatu 4 B, Kerava

Osallistajat: Erkki Kukkonen (pj.) Järvenpään kaupunki
Tuija Reinikainen (vpj.) Tuusulan kunta
Sakari Heikkilä Tuusulan kunta
Tero Taponen Uudenmaan ELY-keskus
Kari Naalisvaara Paijalan yht. vesialueen osakaskunta
Pentti Korkka Tuomalan kalastuskunta
Pentti Mattila Tuusulan seudun maataloustuottajat ry
Matti Hilli KUVES
Mauri Pekkarinen KUVES
Jaana Hietala (siht.) KUVES

Poissa: Helinä Perttu Järvenpään kaupunki
Leena Joensuu Pro Tuusulanjärvi -liike

1.
KOKOUKSEN TYÖJÄRJESTYS

Päätös: Jaettu asialista hyväksyttiin kokouksen työjärjestykseksi.

2.
RYHMÄN KOKOONPANON TARKISTUS

Päätös: Vesivarojen hoito -yksikön päällikkö Tero Taponen on ELY-keskuksen uusi edustaja.

3.
EDELISEN KOKOUKSEN PÖYTÄKIRJA

Päätös: Hyväksyttiin ohjausryhmän pöytäkirja 1/2015.

4.
TUUSULANJÄRVEN VEDENLAATU KESÄLLÄ 2015

Alkukesä oli viileä ja pintaveden lämpötila kesäkuun loppupuolella oli alle 18 °C. Heinäkuussa pintavesi lämpeni 19 °C:een ja elokuun loppupuolella lämpötila oli n. 20 °C. Tuusulanjärven näkösyvyys oli alkukesällä 40 cm ja se parani 80 cm:iin loppukesällä eli vesi oli melko sameaa.

Tuusulanjärven happitilanne pysyi melko hyvänä koko kesän. Hapen kyllästysaste pintavedessä 1 m:n syvyydessä vaihteli 70 - 105 %. Pohjan läheinen happi oli matalimmillaan elokuun alussa

(<10 %). Eteläinen hapetin (no 1) oli poissa käytöstä kaapelivian takia pari viikkoa heinäkuussa. Happipitoisuus pysyi hyvänä happittimen käyttökatkoksen aikana (liite 1).

Tuusulanjärven sinileväseurannassa (Halosenniemi, Tervanokka ja Vanhankylänniemi) ei havaittu lainkaan sinilevää. Rusutjärvellä sinilevää esiintyi vähän juhannuksesta lähtien ja runsaasti elokuun alusta. Levämäärää kuvaava klorofylli-pitoisuus oli melko pieni (10 - 25 µg/l). Pintaveden kokonaisfosforipitoisuus oli keskimääräisellä tasolla (70 - 90 µg/l). Fosforin vapautumista pohjasedimentistä ei vesinäytteiden perusteella havaittu. Elokuun lopun vesianalyysien tuloksia ei ole vielä saatavilla, joten tilanne voi muuttua jonkin verran (liite 2).

Klorofylli-pitoisuuden kesän keskiarvo tulee olemaan hieman alle 20 µg/l. Tämä merkitsisi ekologisessa luokittelussa hyvää tilaa. Ravinnepitoisuudet ovat kuitenkin vielä välttävän tilan tasolla.

Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi Tuusulanjärven melko hyvän vedenlaadun kesällä 2015.

5. HANKKEEN TOTEUTUNEET TOIMENPITEET ALKUVUONNA 2015

1. Hajakuormituksen vähentäminen

1.1 Maatalous

- "Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski Uudellamaalla" -hankkeen suunnittelu ja rahoituksen haku

1.2. Kosteikot ja laskeutusaltaat

- Rantamo-Seittelin vedenlaadun seuranta vesinäyttein
- Rantamo-Seittelin hoitotyöt: vanhan osan sisääntulon laajentaminen
- Osallistuminen hulevesien haitta-aine tutkimukseen (VHVSY), Lepolan hulevesikosteikon vedenkorkeuden seuranta

1.3. Hajakuormituksen vähentäminen

- Tulopurojen vedenlaadun seuranta keväällä
- Mäyränojan ja Räikilänojan vedenlaadun automaattinen seuranta (sameus ja nitraatti, liite 3)

2. Rannat ja vesikasvit

- Niitot Kirkonkylän, Anttilan ja Tuomalan venerannoilta sekä Seittelinlahdelta
- Karvalehteä esiintyy jonkin verran ranta-alueilla, mutta sitä ei tarvittu poistaa, edellisen kerran sitä poistettiin vuonna 2007.

3. Kalasto

- Ankeriasistutukset 18.8. Tuusulanjärvelle ja Rusutjärvelle (yht. 5000 kpl)
- Eläinplanktonnäytteet otettiin 1 - 2 viikon välein
- Luonnonvarakeskuksen verkkokoekalastus heinäkuussa
- Ulapan kalamäärän arviointi kaikuluotauksella ja troolauksella 25.8
- Troolauksesta ja verkkokalastuksesta on otettu näytteitä kuhan ravinnonkäytön tutkimiseksi (§ 9)

4. Sedimentin kunnostus

- Talvihapetus yhdellä laitteella 30.1. - 25.3.2015 ja kesäaikainen hapetus 4 laitteella: toimintakatkos yhdessä hapetimesta 8.7. - 23.7.
- Syvänteen happipitoisuuksia ja kaasunmuodostusta seurattiin viikoittain kesä - syyskuussa
- Järven syvänealueella seurattiin lämpötilaa ja happipitoisuutta Luoteen automaattisella YSI-mittarilla. Happipitoisuus 8 m:n syvyydellä laski kesän aikana samaan aikaan kuin veden lämpötila nousi. Happipitoisuus oh matalin elokuun lopussa, mutta silloinkin yli 3,5 mg/l (liite 1)

5. Säätöalustepadon saneeraus ja kalatie

- Padon keskiluukku uusittiin 24.8. - 11.9. Urakoitsija oli Sukellus-Kotka Oy.

Keskustelu:

Mattila toi esille niitettyjen vesikasvien kompostointiongelman, joka johtuu siitä, että Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen mukaan niiden kompostointi ei ole sallittua pellolla vaan sitä varten pitäisi rakentaa tiivis asfalttikenttä. Pekkarinen kertoi, että asiasta on aiemminkin keskusteltu Lassilan tilalla tapahtuvan kompostoinnin osalta, mutta ympäristökeskus ei muuttanut kantaansa.

Reinikainen toi esille eteläpään Natura-alueen kanavien umpeen kasvun. Todettiin, että järven eteläpään kanavat on syytä niittää vuosittain.

Päätös:

Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi hankkeen toteutuksen syyskuun alkuun mennessä.

6.

HANKKEEN KUSTANNUKSET 01 - 08/2015

Vuoden rahoitussuunnitelman mukaisesta 2015 määrärahasta (279 000 €) on käytetty elokuun loppuun mennessä 108 270 €. Loppuvuoden kuluiksi tulee arviolta 173 810 € ja koko vuoden kuluiksi yhteensä 282 080 € (liite 4). Kunnilta laskutettiin helmikuussa yhteensä 160 000 €. Loppuosa (40 000 €) laskutetaan tarvittaessa marraskuussa. Tähän vaikuttaa ELY-keskuksen avustuksen suuruus, joka on 17 % hyväksyttävistä kuluista, kuitenkin

korkeintaan 40 000 €. Padon ja kalatien rakentamisen kustannukset eivät ole hyväksyttäviä kustannuksia. Mikäli kustannukset toteutuvat liitteen 4 mukaisesti, avustus olisi n. 18000 € ja käytettävissä olevan rahoituksen määrä olisi 8000 € ennakoitua suurempi.

Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi

- a) alkuvuonna toteutuneet menot,
- b) loppuvuoden menoarvion ja
- c) ELY-keskukselta saadun avustuksen.

7. MAATALOUDEN NEUVONTAHANKE

Keski-Uudenmaan vesiensuojelun lky ja Keski-Uudenmaan ympäristökeskus hakivat rahoitusta "Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski-Uudellamaalla" -hankkeelle ympäristöministeriön "Ravinteiden kierrätyksen edistäminen ja Saaristomeren tilan parantaminen" -ohjelmasta. Hankkeen tavoitteena oli saada Tuusulanjärven valuma-alueen ja Mäntsälän alueen viljelijöitä mukaan vesiensuojelutoimenpiteiden suunnitteluun sekä lisätä vesiensuojeluyhteistyötä paikallisten toimijoiden välillä. Rahoitusta ei myönnetty.

Neuvontahankkeen valmistelua on jatkettu ja rahoitusta tullaan hakemaan Manner-Suomen maaseutuohjelman tiedonvälityshankkeelle. Tiedonvälityshankkeisiin on mahdollista saada 100 % rahoitus, mutta käytännössä vaaditaan myös omarahoitusta. Osa omarahoituksesta voi olla virkatyötä, mutta myös hankerahoitusta (esim. 10 000€) voidaan osoittaa neuvontahankkeen kustannuksiin. Oman rahoituksen tarve hahmottuu valmistelun edetessä.

Hakuaikaa on lokakuun loppuun asti. Keski-Uudenmaan ympäristökeskus on uuden hankkeen hallinnoija.

Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi maatalouden neuvontahankkeen jatkovalmistelun.

8. TUUSULANJARVEN PATO JA KALATIE

Pato- ja kalatiehankkeiden rahoitus ja toteutus on sovittu KUVESin, Tuusulan kunnan, Järvenpään kaupungin ja ELY-keskuksen yhteistyöhankkeena siten, että hanke valmistuu syksyn 2015 aikana. Toteuttamiskustannukset jakaantuvat kuntien alueella olevaa järven pinta alasuhdetta vastaavasti (Järvenpään erillisrahoitus 50 000 € ja Tuusulan erillisrahoitus 95 000 €). Valtiolta haettu rahoitusosuus (120 000 €) vastaa likimain kalatien rakentamisen urakkasummaa.

Säännöstelypadon keskiluukun uusiminen sähkötoimiseksi aloitettiin 25.8. ja työ on saatu valmiiksi sähkötoita lukuun ottamatta. Kalatien urakka alkaa lokakuussa kun alueella on tehty tarvittavat kaapelien siirtotyöt.

Jos kustannusarvio pitää paikansa ja ELY-keskukselta saadaan 120 000 € avustus, niin Tuusulanjärvi-hankkeen rahoitusosuus olisi 21 000 € (varaus 40 000 €).

Hankkeiden arvioidut kustannukset ovat seuraavat:

Suunnittelu	29 000
Patoluukku	98 000
Kalatie	100 000
Kaapelityöt	20 000
Sähköliittymä	3 000
Valvonta	5 000
Käyntisilta	5 000
Yht.	270 000

Keskustelu: Keskusteltiin vaelluskalakantojen elvyttämisestä yleisesti Vantaanjoen valuma-alueella. Tuusulanjärven valuma-alueen puroista vain Vuohikkaanoja vaikuttaa taimenelle sopivalta kutualueelta. Todettiin, että padolle on syytä laittaa kalastusrajoituksista tiedottava taulu.

Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi padon saneerauksen ja kalatien suunnittelun toteutustilanteen ja kustannusarvion.

9. TUTKIMUKSET

Helsingin yliopiston kanssa on valmisteltu tutkimushankkeet "Kuhanpoikasten ja muiden ulappa-alueen kalojen ravinto Tuusulanjärvellä" ja "Poikasvaiheen ohittaneiden kuhien ravinto Tuusulanjärvessä kesällä 2015" (liitteet 5 ja 6). Hankkeiden tavoitteena on selvittää Tuusulanjärven kuhan ravinnonkäyttöä kesällä 2015. Lisäksi kesällä on seurattu eläinplanktonyhteisön kehitystä ja selkärangattomien petojen määrää.

Poikasten ravinnonkäyttötutkimuksen kustannukset ovat yhteensä 7 400 € (yliopiston osuus 6 400 € ja näytteenottokustannukset 1 000 €).

Isojen kuhan ravinnonkäyttöä on tutkittu viimeksi vuonna 2002 ja pienten kuhien vuonna 2008. Järven tilan selvästi parannuttua, on tärkeä selvittää, onko kuhien ravinnonkäyttö muuttunut. Tulosten perusteella arvioidaan kuhan merkitystä järven ravintoverkossa ja toisaalta suuresti vaihtelevan kuorekannan merkitystä Tuusulanjärven kuhanpoikasten ravinnossa. Tutkimuksen kustannukset ovat 6 000 €. Tuusulanjärven kunnostustyöryhmä on hyväksynyt tutkimusten tekemisen kokouksissaan 2/2015 ja 3/2015.

- Keskustelu: Keskusteltiin mahdollisuudesta järjestää Helsingin yliopiston kenttäkurssi järvellä. Asiaa on tarpeen selvittää yliopiston kanssa.
- Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi kuhien ravinto- ja eläinplankton tutkimusten toteutuksen.

10. HANKKEEN TOTEUTUS LOPPUVUONNA 2015

1. Hajakuormituksen vähentäminen

1.1 Maatalous

- "Viljelijälähtöiset vesiensuojelutoimenpiteet Keski Uudellamaalla" -hankkeen suunnittelu ja rahoituksen haku Maa-seutuohjelmasta

1.2. Kosteikot ja laskeutusaltaat

- Rantamo-Seittelin vedenlaadun seuranta vesinäyttein (600 €)
- Rantamo-Seittelin penkereiden niitot (3 000 €)
- Osallistuminen hulevesien haitta-aine tutkimukseen (VHVSY), Lepolan hulevesikosteikon vedenkorkeuden seuranta joulukuun loppuun (800 €)

1.3. Hajakuormituksen vähentäminen

- Tulopurojen vedenlaadun seuranta syksyllä
- Räikilänojan vedenlaadun automaattinen seuranta 3 - 4kk (4 500 – 6 000 €)

1.4. Valuma-alueen vesiensuojelun toimenpideohjelma

- Pitkän tähtäimen toimenpideohjelma valmistuu vuoden loppuun mennessä (8 000 €).

2. Rannat ja vesikasvit

- Kasvimassan poiskuljetus (n. 3 000 €).

3. Kalasto

- Hoitokalastus pyritään aloittamaan lokakuun alussa. Saalistavoite on sama kuin vuoden 2014 saalis, n. 40 tonnia. Viileän alkukesän takia saalis voi jäädä pienemmäksi (42 000 €)
- Eläinplanktonnäytteiden laskenta (4 300 €)
- Kuhien ravintotutkimukset (7 200€)

4. Sedimentin kunnostus

- Hapettimien käyttö ja huolto (5 600 €)
- Järven syvänealueen lämpötilan ja happipitoisuuden automaattinen seuranta jatkuu syyskuun loppuun (1 000 €)

5. Kalatien rakentaminen

- Syyskuu - lokakuu (266 000 €, hankkeen osuus max. 40 000 €).

Päätös: Ohjausryhmä merkitsi tiedoksi hankkeen toimenpiteet loppuvuonna 2015.

11.

HANKKEEN TOIMINTAOHJELMA VUOSILLE 2016 - 2020

Vaikka Tuusulanjärven vedenlaatu on kunnostustöiden ansiosta parantunut merkittävästi, järvi on yhä rehevä suuren haja- ja sisäkuormituksen vaikutuksesta. Hoitotoimia on siten tarpeen jatkaa järvellä ja entistä enemmän valuma-alueella.

Järven sisäistä kuormitusta vähennetään edelleen hapetuksen ja ravintoketjukuristuksen (hoitokalastus ja petokalaistutukset) avulla. Toimenpiteiden vaikutuksia seurataan hankkeen ja ELY keskuksen näytteenotoilla ja kalaston seurantatutkimuksilla. Peto kalaistutuksilla (ankerias) pyritään parantamaan kalaston koostumusta.

Syksyn 2015 aikana valmistuu hankkeen toimenpideohjelma vuosille 2016 - 2020. Ohjelmassa tullaan tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti koko valuma-aluetta ja haetaan uusia toimia hajakuormituksen vähentämiseksi. Pitkän tähtäimen suunnitelman perusteella hankkeelle laaditaan tarkennettu toimenpideohjelma vuodelle 2016. Kunnostustyöryhmä (3/2015) päätti tilata toimenpideohjelmaan liittyviä asiantuntijapalveluja, kuten karttatarkasteluja, VHVSY:itä (n. 8 000 €).

Neuvontaa maatalouden hajakuormituksen vähentämiseksi pyritään lisäämään uudessa neuvontahankkeessa (§ 7), johon hanke varaa omarahoitusta 10 000 € vuodelle 2016. Vesiensuojelupalkkioiden maksaminen on edelleen mahdollista.

Hankkeen taloussuunnitelmaehdotus vuosille 2016 - 2020 on päivitetty liikelaitoskuntayhtymän talousarvioesityksen mukaiseksi. Kuntien vuosittainen rahoitusosuus olisi vuosina 2016 ja 2017 yhteensä 190 000 €/v. Kuntien rahoitusosuus vähenisi lisää vuonna 2018. Valtion rahoitusosuudeksi vuosille 2016 ja 2017 on arvioitu 20 000 €.

Kuntien rahoitusosuudet laskutetaan kahdessa erässä hankkeen toteutuksen perusteella. Ensimmäinen erä (70 000 €) laskutetaan helmikuussa ja toinen erä (25 000 €) marraskuussa tarpeen mukaan.

Tutkimusten, suunnittelun, vesistöjen hoidon ja kunnostustöiden toteuttamisen sekä seurannan kustannukset ovat:

Summat, 1000 euroa

Vuosi	2016	2017	2018	2019	2020
Hajakuormituksen vähentäminen	40	40	40	40	30
Maatalouden neuvontahanke	10	5	5		
Valuma-alueen toimenpiteet	30	35	35	40	30
Ravintoketjukunnostus	52	52	45	45	35
Hoitokalastus	47	47	40	40	30
Kalaistutukset	5	5	5	5	5
Rantojen kunnostus	17	17	16	16	16
Hapetus	16	16	16	16	16
Yhteiset	70	70	60	60	60
Yleiskulut	15	15	13	13	13
Yhteensä	210	210	190	190	170

Kustannuksissa on mukana Uudenmaan ELY-keskuksen arvioituna avustusosuutena 20 000 €/v (2016 - 2017) ja 10 000 €/v (2018 - 2020).

Keskustelu:

Reinikainen totesi, että tiedottamista asukkaille olisi tehostettava ja että hanke voisi olla aktiivisemmin mukana eri tapahtumissa. Vuonna 2017 on kulunut 20 vuotta kunnostushankkeen aloittamisesta, mikä olisi huomioitava toimintasuunnitelmassa.

Korkka kertoi Tuomalan osakaskunnan kannan hoitokalastuksiin olevan se, että kalastusta tehtäisiin jatkossa joka toinen vuosi. Todettiin, että kalastusta voi olla syytä vähentää ainakin viileen kasvukauden jälkeen sekä tuulisina ja sateisina syksyinä, jolloin saaliit ovat olleet yleensä pieniä. Kalastuksen tarpeen arviointi kirjataan myös seuraavaan toimintaohjelmaan.

Päätös:

Ohjausryhmä

- merkitsi tiedoksi 2016 - 2020 toimintaohjelman valmistelun tilanteen ja
- esittää kuntien rahoitusosuuksiksi 95 000 €/kunta vuodelle 2016 ja ensimmäisen erän (70 000 €/kunta) maksatuksen 15.2.2016 mennessä.

12.
TIEDOKSI

ELY-keskuksen säästöohjelman mukaan vesistöjen seurannan kustannuksia olisi vähennettävä 20 %. Tämä tulee vaikuttamaan myös Tuusulanjärven ja tulopurojen näytteenotto-ohjelmaan. Hankkeen kustannuksella voidaan tarvittaessa tehdä joitakin lisä tutkimuksia.

Päätös:

Merkittiin tiedoksi.

13. MUUT ASIAT

Turun yliopiston tulevaisuuden tutkimuskeskus järjestää Helsingin yliopiston ympäristötieteiden laitoksen kanssa Tulevaisuusverssaan (liite 7). Tilaisuudessa pureudutaan Tuusulanjärven tulevaisuuden haasteisiin ja muodostetaan skenaarioita Tuusulanjärven hoidosta tuoreimman tutkimustiedon valossa. Verstaaseen pyritään saamaan 10 - 25 henkilöä, jotka edustaisivat kattavasti eri intressitahoja.

Tuusulanjärven urheilukalastajat järjestävät vaelluskalailan Hyökälän koululla lokakuun alussa. Illan aikana esitetään Jasper Pääkösen maahantuoma "Damnation"-elokuva vaelluskalojen noususteiden purkamisesta USA:ssa. Lisäksi Kari Stenholm tulee kertomaan Vantaanjoen valuma-alueen virtavesikunnostuksista.

Keskusteltiin Tuusulanjärven ravuista. Todettiin, että täplärapuja on istutettu viimeksi vuonna 2004, mutta tarkkaa tietoa rapukannan tämän hetken tilanteesta ei ole.

Päätös: Merkittiin tiedoksi.

14. SEURAAVA KOKOUS

Päätös: Seuraava kokous pidetään torstaina 4.2.2016 klo 8.00.

Puheenjohtaja

Erkki Kukkonen

Pöytäkirjanpitäjä

Jaana Hietala

Sähköinen jakelu:
Kunnostustyöryhmän jäsenet
Ohjausryhmän jäsenet
Kunnostushankkeen www-sivut